

Posudek na doktorskou disertační práci Ing. Soni Sýkorové na téma:
„Nejméně rozvinuté země na přelomu 20. a 21. století – Napomáhá mezinárodní obchod rozvoji nejméně rozvinutých zemí?“

Jsem si dobře vědom toho, že úkol oponenta je spíše kritika než chvála a také upozornění na nedostatky disertace. V tomto případě je však moje pozice značně ztížena tím, že jsem práci oponoval již při tzv. malé obhajobě na KSE VŠE na jaře t. r., své připomínky sdělil paní (či slečně) doktorandce, která je v naprosté většině akceptovala a v konečné verzi do práce zabudovala způsobem, který mne plně uspokojuje.

Již tehdy jsem konstatoval (7. dubna 2007), že práci pokládám za velice zdařilou. Jsem rád, že mohu opět sdělit, že úpravami – ostatně nepříliš rozsáhlými – práce ještě získala na kvalitě. Oponoval jsem již mnoho doktorských prací (od roku 1989 podle mých záznamů zhruba osm desítek a před rokem 1989 zhruba stejný počet prací CSc.), ale práce Ing. Sýkorové mezi nimi patří mezi absolutní špičku cca 5 prací. Je napsána s takovou erudicí, že neváhám označit její úroveň za blízkou práci habilitační. Protože jsem (dle doslechu) pokládán za oponenta dosti přísného a prý nepříliš oblíbeného, jde o konstatování pozoruhodné. Stručně řečeno, jde o doktorskou práci vzorového typu, alespoň dle mého názoru, podloženého nejen dlouhou zkušeností s pracemi doktorskými, ale i habilitačním, zejména z poslední doby.

Jsem nucen krátce připomenout, že práce sestává ze tří částí, prvé o teoriích mezinárodního obchodu, druhé o hospodářském růstu ve vztahu k mezinárodnímu obchodu a k nejméně rozvinutým zemím. Ve třetí části autorka aplikuje svůj systém výzkumu na případové studii Tanzánie. Práce má logický sled myšlenek, svědčí o bohatých zkušenostech a znalostech v oblasti studia teorií mezinárodního obchodu, negociačních procedurách poslední doby, jakož i o hospodářsko-sociální zkušenosti Tanzánie, která je celkem vhodně volenou zemí k tomuto účelu. Styl výkladu je velmi sevřený, bohatě zdokumentovaný a obsahuje pouze minimum nikoli zcela nezbytných exkurzů a opisu, práce je tedy vyvážená co do proporce hodnotících a faktografických aspektů. Závěry jsou hutné, věcné a metodologicky proargumentované a osobně je pokládám (hlavně v částech 2.4 a 2.5 i jiných) za velmi správné. Záběr zpracované literatury je impozantní a na české, dosti skrovné podmínky, svým způsobem výjimečný. Autorka nezneužívá internetové zdroje a práce tak působí zcela věrohodně jako ovoce vlastního, původního a zcela originálního výzkumu.

Pozoruhodná je též metodika, se kterou autorka pracuje, a to velmi důsledně. Vyjmenuje jasně problémy, identifikuje jejich protagonisty, zastánce i oponenty a obvykle vysloví vlastní názor. To je na VŠE (i jinde) jen zřídka vídaný úkaz a lze ho jen velmi uvítat. Vyznačené problémy většinou dobře pokrývají hlavní problémové oblasti traktované tematiky na nejdůležitějších pasážích práce a autorka je většinou již na samém počátku textu jasně označuje.

Není tomu tak vždycky, a zde bych chtěl Ing. Sýkorové položit tři otázky (resp. jejich skupiny). Hned v úvodu sice autorka uvádí, že se soustřeďuje na obchod zbožím, a služby a kapitálové toky ponechává většinou stranou. I když lze zajisté souhlasit s tím, že jde o problematiku příliš rozsáhlou, je třeba si uvědomit, že právě služby jsou nyní „hitem“ mezinárodního obchodu a také kapitálové obchody jsou na velkém vzestupu. Je-li tedy v samotném názvu práce obsažen pojem „mezinárodní obchod“, pak by si tyto jeho složky právě nyní zasloužily asi více pozornosti. Stejně tak autorka hned v úvodu upozorňuje na rostoucí dichotomii a velkou míru %ního kolísání mezi vývojem (růstovými tempy) agregátů výroby a obchodu. Soudím, že širší zahrnutí těchto aspektů by dodalo práci na komplexnosti a zařadilo ji ještě více mezi špičkové disertace.

Otázky tedy jsou následující:

1) Je např. známo, že Čína a Indie zvolily odlišnou cestu své růstové a exportní orientace. Čína zboží, Indie služby. Obě země představují dohromady polovinu obyvatel RZ. Indie, která zvýšila za 10 let svůj obchod službami řádově 12 – 13x, podniká v historii ojedinělý experiment. Rád bych znal názor autorky, zdali touto, zatím nevyzkoušenou cestou, lze dosáhnout trvale udržitelného rozvoje a zachovat dobré výsledky, jejichž indická ekonomika a vůbec společnost v poslední době dosahuje? Může jít o jev relativně trvalý? Bude i Čína nucena k tomuto kroku v budoucnosti? Jaké jsou a budou ekologické implikace a vůbec vztah ke globálním problémům?

2) Rozdílné vývojové křivky výroby a obchodu RZ byly ještě na počátku 90. let někdy přičítány teoriím o dlouhodobých cyklech (vlnách), jako Schumpeterovy, Kondratěvovy, Jugglarovy aj. Nyní sice zájem o tento problém poněkud opadl, ale stále ještě se objevují stati, dávající je do souvislosti, zmiňuje-li tuto dichotomii i autorka. Vidí tedy v tomto směru bádání nějakou perspektivu? Nebo jej pokládá za přežilý? Je to totiž věc zásadní důležitosti pro globální prognózy.

3) Třetí otázkou by mohly být Miléniové rozvojové cíle (MDG). Věří autorka v jejich splnění? Lze na jejich základě budovat nový model MDP, MEV a tzv. nové obchodní geografie? Či jde jen o prázdnou rétoriku, proslulé „UN Talking Mills“? Jaký k nim mám vztah WTO?

Vím, že jde o nesnadné otázky, ale úroveň práce i zřejmá erudice autorky se mi zdá poskytovat oprávnění je položit. Daly by možná vzniknout dobré diskusi při obhajobě v obecné rozpravě.

Závěr:

Práce Ing. Sýkorové je vysoce kvalitní, překračující běžný průměr doktorských disertací. Autorka má zjevně pozoruhodnou vědeckovýzkumnou erudici a jak jsem shledal při „malé“ obhajobě i erudici pedagogickou. Toto by si měla KSE a FMV VŠE povšimnout. **Jednoznačně doporučuji práci k obhajobě před příslušnou komisí.**

2. srpna 2007

Doc. Ing. Jaroslav Foltýn, DrSc.